

HRVATSKE PUČKE PROPOVIJEDI 18. I 19. STOLJEĆA

SAŽETAK

Književno i kulturno antropološko istraživanje hrvatskih pučkih propovijedi 18. i 19. stoljeća vođeno je dvosmjerno: u odnosu na svakodnevni život kao i u odnosu na reakcije onih kojima su propovijedi upućene. U književnom smislu, osobito na propovijedima 18. stoljeća, na brojnim egzemplima zapadnoeuropske književne tradicije, zajedno s pogledom na svijet izgrađivao se pisanim i usmenim putem književni ukus širokog auditorija kojemu je, uglavnom, bila bliska usmena književna tradicija. Istraživanja propovijedi 18. st., uz izbor propovijedi, objavljena su u knjizi *Strah Božji. Hrvatske pučke propovijedi 18. stoljeća* (Zečević 1993.), dok je studija o hrvatskim pučkim propovijedima 19. stoljeća, u kojoj se prate promjene u odnosu na 18. st., objavljena u časopisu *Književna smotra* (Zečević 1994:213–238). Propovijedi hrvatskih autora 18. stoljeća namijenjene širokom vjerničkom sloju potvrđuju da se upravo popularizacijom kršćanskog naučavanja provodila i zasnovala duhovna pripadnost najširih slojeva hrvatskog puka i hrvatske pučke književnosti zapadnoeuropskom kulturnom i književnom krugu. Zapadnoeuropski duhovni obzor podrazumijeva propovjednim naučavanjem sve društvene slojeve pa, dakako, i nepismene kojima je slušanje propovijedi bio jedinim izvorom teoloških i poučnih književno-nabožnih informacija, na podlozi primarne usmene književne tradicije.

U 19. stoljeću nastaju, gledano globalno, bitne razlike u odnosu na prethodno razdoblje od 14. do 18. stoljeća. Kao i uvijek kad su promjene posrijedi uočavaju se sličnosti u načinu poučavanja, ali se sličnosti pokazuju u izmijenjenom osvjetljenju kao razlike. Osobito u dijalogu i polemici s onima koji sumnjaju ili ne vjeruju, u 19. stoljeću izostaju egzempli kao "dokazno" sredstvo uvjeravanja; dolazi do "čišćenja" iz propovijedi mnogih egzempli kao rado slušane i čitane vrste zabavnog štiva. U odnosu na propovijedi 18. stoljeća, može se reći da propovijedi 19. stoljeća gube na baroknom sjaju i sjenama te žestokoj afektivnosti u brizi za čovjekovo spasenje, pa u izmijenjenom povijesnom svjetlu djeluju ocvalo.